

Nastanek Potrjenega Vodila

Cerkveni kontekst ob ustanovitve Reda in Vodila manjših bratov

Redovno življenje sodi k življenju in svetosti Cerkve kot njen sestavni del, saj izraža najvišjo željo Cerkve po skladnosti s Kristusovim življenjem, ki je pot, resnica in življenje (Jn 14,6).

Krščansko in redovno življenje, ki ju je ustvaril Kristus, je zaupano Cerkvi in sta sestavni del Cerkve.

Redovno življenje je bilo značilno v eremitskih-puščavniških ustanovah, meniških, kanoničnih in apostolskih z lastnim vodilom in lastno duhovnostjo. Institucionalizacija tega se je zgodila šele s IV. lateranskim ekumenskim koncilom leta 1215 in s tem tudi ustanovitev reda manjših bratov sega v to obdobje.

Na tem koncilu se srečamo s prepovedjo ustanavljanja novih redov, znameniti 13. kanon. In kaj pravi ta kanon?

»Da ne bi pretirana pestrost verskih redov v božji Cerkvi povzročala hude zmede, v prihodnje strogo prepovedujemo ustanavljanje novih redov. Kdor torej želi sprejeti versko obliko življenja, naj izbere eno od že odobrenih. Prav tako naj vsakdo, ki želi ustanoviti novo redovno hišo, sprejme pravila in ustanove že odobrenih redovnih redov. Prepovedujemo tudi, da bi bil nekdo menih v več samostanih in da bi en opat vodil več samostanov.« (13 kanon)

Inocenc III. (1198-1216) se je zavedal potrebe, da ne sme zanemariti legitimnih teženj novih verskih gibanj katoliške vere že od prvega trenutka svoje izvolitve za vrhovnega papeža pri komaj 37 letih. Cerkvene razmere, ki jih je podedoval, niso bile prav nič lepe.

Inocenc III. je med IV. lateranskim koncilom sprejel zgodovinsko odločitev, da »kanonizira« (uzakoni) institucijo apostolskega oznanjevanja, da bi tako ponudil trdno pravno podlago novim gibanjem katoliške vere (novim apostolskim verskim redom) in ponudil možnost sprave, da bi jih sprejel v cerkveno zakonodavstvo, za duhovna in pauperistična gibanja, ki so do zdaj stopila na polja z 'voljo' po boju proti Cerkvi.

Cerkvene instance, ki so določile kanonizacijo institucije apostolskega gibanja, ki deluje od IV. lateranskega koncila, so prošnje, ki izhajajo iz srečanja Inocenca III. s sv. Frančiškom v letih 1209-1210. Še vedno so prisotne v vseh redovih in v vseh redovnih kongregacijah, ki temeljijo na ustanovitvi apostolskega gibanja.

Ni prepovedal nastanka novih verskih redov, ampak da sprejmemo že potrjena obstoječa Vodila.

Kdor hoče ustanoviti nov samostanski red, mora prevzeti potrjeno vodilo enega od odobrenih redov. Odobrene so naslednje redovne ustanove: eremitski red, red kanonikov, meniški red in apostolski red.

Nastajanje Vodila reda manjših bratov

Lahko rečemo, da ima nastanek Frančiškovega Vodila svoje izhodišče na dan, ko se je Frančišek, še mladenič, ki se je pred kratkim spreobrnil, po dolgi in boleči poti iskanja, dokončno srečal z evangelijem.

Po nepotrjeni tradiciji, 24. februar 1209 je vrh te začetne poti za sina Petra Bernardoneja, ko je med mašo, ki je bila obhajana v cerkvi imenovani Porciunkula, slišal besede, s katerimi je Jezus svoje učencev poslal pridigati.

Spotoma pa oznanjajte in govorite: 'Nebeško kraljestvo se je približalo.' Ko stopite v hišo, jo pozdravite. Če bo hiša vredna tega, naj pride nanjo vaš mir, če pa ne bo vredna, naj se vaš mir povrne k vam. (Mt 10,7-14)

Te besede so bile za Frančiška pravo božje razodetje, ki, kot nam pove njegov prvi življenjepisec, takoj poskoči od veselja, poln Gospodovega Duha, vzklikne: **»To je, kar hočem; to je, kar iščem, in to želim izpolniti z vsem svojim srcem!«**

Te besede, kakor beremo v *Legendi treh tovarišev* (TT 25 in 1 Cel 22), si je vtisnil v spomin in se potrudil, da bi jih veselo izpolnil. Od takrat najprej je začel nositi revno in grobo haljo in namesto usnjenega pasu pričel uporabljati vrv.

Drugi temeljni korak, ki zaznamuje nastanek Vodila, najdemo v posvetovanju z Božjo besedo, ki ga je Frančišek opravil skupaj s svojima prvima spremljevalcema Bernardom in Petrom v cerkvi sv. Nikolaja blizu trga v Assisiju. Evangelij je bil kot njegova referenčna točka. Zato je sv. Frančišek od tistih, ki so se mu hoteli pridružiti, da bi vedel, kaj Gospod želi od njih, trikrat odprl Sveto pismo in našli so naslednja tri besedila:

»Če hočeš biti popoln, pojdi, prodaj, kar imaš, in daj ubogim in imel boš zaklad v nebesih. Nato pridi in hodi za menoj!« (Mt 19,21)

»Ničesar ne jemljite na pot, ne palice ne torbe ne kruha ne denarja; tudi ne imejte dveh oblek.« (Lk 9,3)

»Če hoče kdo iti za menoj, naj se odpove sebi in vzame svoj križ ter hodi za menoj.« (Mt 16,24)

Pri vsakem odpiranju Svetega pisma se je Frančišek Bogu zahvaljeval, ker je našel potrdilo ideala, ki ga je tako dolgo iskal.

Ko je videl tretje potrdilo, je Frančišek rekel Bernardu in Petru: *»Brata, to je življenje in vodilo za nas in za vse, ki se nam bodo hoteli pridružiti. Pojdita torej in storita, kar sta slišala.« (TT 29)*

Odlomek, ki ga je Frančišek najprej slišal v Porciunkoli o misijonskem poslanstvu, je klic, ki kaže na naravo apostolskega poslanstva nastajajočega bratstva.

Zgornji trije odlomki pa tvorijo samo jedro redovnega življenja (trije evangeljski sveti) in to se je oblikovalo v najbolj prvinski statut prve skupnosti nastajajočega bratstva.

Poleg tega evangeljskega poudarka imamo na drugi strani še Frančiškov zgled za nove brate, ki so ga videli kot resnično forma minorum (oblika manjših). Gre za hojo za Kristusom in za poslanstvo oznanjevanja.

Hitra rast števila bratov okrog sv. Frančiška je rodila potrebo, da se zatečejo k papežu po odobritev njihovega načina življenja, da jih ne bi zamenjali z drugimi skupinami, ki so takrat obstajale, s podobnimi težnjami, vendar heretične narave; od tod vztrajanje po papeški odobritvi.

Dogodki, ki so spremljali to odobritev, so obsežno dokumentirani v različnih prvotnih virih, čeprav z različnimi poudarki in jih je mogoče skržiti v naslednji naslov: Frančišek in njegovi bratje odidejo v Rim, da predstavijo propositum vitae (način življenja) papežu Inocencu III.

Legenda treh tovarišev natančno zbere dogodke iz prvih časov bratstva in potrdi, da je papež vse to potrdil na konzistoriju, skupaj s kardinali. Prislunimo zapisu iz konca 13. stoletja:

»Medtem ko je svetnik božji, po papeževem nasvetu, molil, mu je Gospod v duhu v priliki spregovoril tole: »V neki puščavi je živela zelo lepa in uboga žena. Njeno lepoto je občudoval veliki kralj in želel jo je za ženo, ker je upal, da bo z njo imel lepe otroke. Ko se je z njo oženil, je imel mnogo otrok. Ko so sčasoma odrasli, jih je mati takole nagovorila: 'Otroci, ne sramujte se, ker ste kraljevi sinovi. Pojdite torej na njegov dvor in on vam bo dal vse potrebno!' Otroci so prišli h kralju, ki je občudoval njihovo lepoto. Ko je videl, da so mu podobni, je rekel: 'Čigavi sinovi ste?' Odgovorili so mu, da so otroci revne žene, ki živi v puščavi. Tedaj jih je kralj z velikim veseljem objel in jim rekel: 'Ne bojte se, kajti moji sinovi ste! In če se pri moji mizi nasitijo tujci, koliko bolj se morate vi, ki ste moji zakonski otroci.' In kralj zapove omenjeni ženi, naj pošlje k njemu vse otroke, katere je imela z njim, da bi bili vzgojeni na dvoru.« Blaženi Frančišek je po tej prikazni, ki jo je imel v molitvi, razumel, da tista ubožna žena pomeni njega samega.

In ko je opravil molitev, se je zopet predstavil svetemu očetu papežu in mu po vrsti povedal, kar mu je bil Bog razodel. Potem je rekel: »Gospod, jaz sem tista uboga žena, ki jo je Bog iz ljubezni ustvaril lepo po svojem usmiljenju ter jo naredil za mater zakonskih otrok. Kralj kraljev pa mi je rekel, da bo skrbel za vse moje otroke, ker če skrbi za tuje, mora toliko bolj skrbeti za svoje. In če je dal Bog grešnikom časne dobrine iz ljubezni do njihovih otrok, koliko več jih bo dal evangelijskim možem, katerim pripadajo po zasluženju.« Papež se je zelo začudil, ko je slišal vse to, toliko bolj, ker je pred prihodom blaženega Frančiška videl v prikazni, kako se je cerkev svetega Janeza v Lateranu hotela porušiti, pa jo je neki pobožen, majhen in zaničevan mož podpiral s svojimi pleči. Ko se je zbudil, je bil čisto iz sebe in preplašen. Kot razsoden in moder mož je premišljeval, kaj naj bi pomenila ta prikazen.

In čez nekaj dni je prišel k njemu blaženi Frančišek z brati in mu razodel, kakor je bilo že omenjeno, svoj namen in prosil za potrdilo Vodila, ki ga je napisal s preprostimi besedami po svetem evangeliju; po evangelijski popolnosti je namreč hrepenel z vsemi močmi. Ko ga je videl papež tako gorečega v božji službi in je premišljeval o svojem videnju ter o prej rečeni priliki, ki mu jo je povedal Frančišek, je začel govoriti sam pri sebi: »V resnici, ta je tisti pobožni in sveti mož, ki bo božjo Cerkev povzdignil in podprl.«

In tako ga je objel in potrdil Vodilo, ki ga je Frančišek napisal. Njemu in njegovim bratom je dovolil povsod pridigati pokoro, vendar s pogojem, da bratje, ki bodo pridigali, dobe prej dovoljenje od blaženega Frančiška. In to je bilo potem potrjeno od papeža in kardinalov v konzistoriju.« (TT 50-51)

Znano je, da je imel papež Inocenc III. v času svojega papeževanja trikrat na teden uradni konzistorij s kardinali in pravniki, na katerem so reševali najpomembnejše zadeve.

V skladu s prakso preteklih desetih let se Frančišek ni lotil priprave Vodila iz nič, ampak je raje zbral sklepe, ki so jih bratje sprejeli na kapiteljskih srečanjih. To je praksa, ki jo že vsaj od leta 1216 potrjuje Giacomo da Vitry v svojem pismu iz Genove, v katerem potrjuje, da bratje med

letnimi kapitlji, pri čemer se poslužujejo nasvetov strokovnjakov, oblikujejo in razglašajo svoje svete zakone in ki jih potrdi gospod papež. Enako ravnanje se odraža v *pismu ministru*, v katerem Frančišek s temi besedami nagovarja svojega naslovnika:

V pismu generalnemu ministru, iz leta 1220 do 1223, zapiše: »*Od vseh poglavij Vodila, ki govorijo o smrtnih grehah, bomo na binškoštnem kapitlju z Gospodovo pomočjo in po posvetovanju z brati določili tole: 'Če bi kdo od bratov po sovražnikovem zapeljevanju smrtno grešil, se je iz pokorščine dolžan zateči k svojemu gvardijanu'*. « (FPMi 13-14). To formulacijo najdemo v VII. poglavju potrjenega Vodila.

Z upoštevanjem tega načina priprave Vodila, je Frančišek uspel rešiti evangeljski navdih začetkov in hkrati spoštovati delovanje Božje milosti v procesu rasti bratstva. Zvestoba temu načelu pojasnjuje, da je bil Cezar da Spira, strokovnjak za Sveto pismo, tisti, ki je Vodilo »okrasil« z besedami iz evangelija, kakor zapiše v kroniki brat Giordano.

Besedilo, predstavljeno na generalnem kapitlju leta 1221, ni sad takratnega neposrednega premišljevanja, temveč rezultat postopnega usedanja izkušenj, preživetih v prvih enajstih letih bratstva.

Proces sestavljanja Vodila je bil dolg in nekoliko pester, med katerim je treba dopustiti posredovanje različnih ljudi. To je proces, ki je tesno povezan z življenjem bratov in nakazuje, da v tem obdobju rasti napisano vodilo ni bilo izhodišče, temveč rezultat izkušenj in raziskav, ki jih je osvetljeval evangelij.

Besedilo Vodila, brez dvoma, predstavlja Frančiškovega duha in življenje prvega bratstva.

Konkretne okoliščine, ki so spremljale nastajanje novega besedila Vodila, so nam posredovali le nekateri viri, med katerimi je najstarejši *Leggenda Maior*, napisana skoraj štirideset let po dogodku; druge najdemo v *Zbirki Assisi* in v *Ogledalu popolnosti*.

Tri pripovedi se ujemajo v naslednjih podatkih: obstaja prva redakcija Vodila, ki jo je naredil Frančišek na gori v spremstvu dveh bratov, vendar se besedilo izgubi in se ponovno vrne, da napiše drugo, ki je enako prvemu.

Pripoved v *Leggenda Maior* je bolj trezna v svojih podrobnostih in predstavlja dva jasna elementa: na eni strani namen vzpostaviti analogijo, četudi ne popolno, s tem, kar se je zgodilo Mojzesu na gori Sinaj, in na drugi strani izrecno zanimanje s poudarkom na delovanju Svetega Duha pri Frančišku, tako pri odločitvi za pisanje Vodila kot pri sestavi besedila.

Skoraj enaki pripovedi v *Zbirki Assisi* in *Ogledalu popolnosti* sta bolj jasni pri opisu okoliščin in vsebujeta dialoge, ki jih naredijo bolj dramatične; oba dosežeta vrhunec z opominjajočimi Kristusovimi besedami, ki jih čudežno slišijo vsi navzoči in so največji argument avtoritete v prid pristnosti Vodila, ki ga je Ubožec napisal.

Najvišji je sv. Frančišku razodel, da živi po vzoru svetega evangelija in da s svojimi brati iz dneva v dan ustvarjajo lastno vodilo evangeljskega življenja, kot jim to navdihnili Najvišji.

Ti so v poslušnosti glasu Najvišjega dopolnili svojo izkušnjo evangeljskega življenja in jo predložili v odobritev gospodu papežu. Sveti Frančišek nam v svoji Oporoki jasno pričuje o nastanku svojega reda in o svoji ustanoviteljski vlogi. Zapisal je:

»Ko mi je Gospod dal brate, mi ni nihče pokazal, kaj moram storiti. Toda sam Najvišji mi je razodel, da moram živeti po vzoru svetega evangelija. In jaz sem dal na kratko in preprosto zapisati in gospod papež mi je potrdil.« (FOp 14-15)

Prisluhnimo še enemu zanimivemu pričevanju, ki ga je zapisal Tomaž Čelano.

»Nekoč je imel presveti oče videnje iz nebes, ki se nanaša na Vodilo. V času, ko so se bratje sestajali, da bi razpravljali o potrditvi Vodila, je svetnik, ki ga je zadeva zelo skrbela, imel te sanje. Zdelo se mu je, da je s tal pobral zelo drobne drobtine kruha in da jih mora razdeliti številnim lačnim bratom, ki so bili okoli njega. In ko se je obotavljal v strahu, da bi mu tako drobne drobtine, kot drobna zrnca prahu, lahko ušle iz rok, se je zaslišal glas, ki mu je kričal od zgoraj: »Frančišek, naredi eno samo hostijo z vsemi drobtinami in daj jo jesti tistemu, ki hoče.« Ubogal je in tisti, ki je niso sprejeli s pobožnostjo ali so prejeti dar prezirali, se je takoj pokazalo, da jih je očitno prizadela gobavost.

Zjutraj je svetnik vse povedal svojim bratom, žalosten, ker ni razumel skrivnostnega pomena videnja. Toda malo kasneje, ko je bdel v molitvi, je prišel do njega ta glas iz nebes: »Frančišek, sinočnje drobtinice so besede evangelija, hostija je Vodilo, gobavost je krivica.« (2 Cel 209)

Frančiškovo Vodilo predstavlja apostolski red, ki ga je IV. lateranski koncil razglasil za kanoničnega in velja za enega od štirih velikih Vodil redovnega življenja Cerkve, skupaj z Vodilom sv. Bazilija (puščavniški ali eremitski način življenja), sv. Avguština (regularni kanoniki) in sv. Benedikta (meniški red). O tem imamo pričevanje Giacoma Vitry, ki zapiše:

»Toda Gospod je želel, da se temelj tistih, ki živijo po nekem Vodilu, utrdi v trdnosti, zato je v teh dneh dodal lepoto novega reda, svetost novega Vodila.« (Giacomo Vitry, Hoc 2,32)

»To je sveti red manjših bratov, to je čudoviti red apostolskih mož, vreden posnemanja. Verjamemo, da jih je Bog obudil v teh zadnjih časih proti sinu pogubljenja, Antikristu, in njegovim posvetnim učencem.« (Giacomo da Vitry, Historia Occidentalis, FF 1229)

Vodilo svetega Frančiška Asiškega se običajno imenuje dokument, ki ga je odobrila papež Honorij III. z bulo Solet annuere z dne 29. novembra 1223.

V Vodilu odkrivamo Frančiškovo mentaliteto in veliko izrazov v prvo osebi ednine. V pomoč je bil kardinal Hugolin, ki je sam o tem zapisal, da je pomagal sv. Frančišku, kakor tudi drugi pravniki in bratje zbrani na kapitljih.

Vodilo je edini Frančiškov spis, ki je potrjen od papeža, ostali njegovi spisi niso potrjeni.

Sveti Frančišek je bil odprt Svetemu Duhu je zato odgovoril na znamenje časa. Tudi mi smo poklicani, kakor sveti Frančišek, da prisluhnemo Svetemu Duhu in odgovorimo na izzive našega časa.